

Proti knihomolům (Mao Ce-Tung, 1930)

Text je převzatý z knihy *O praxi a rozporu* od nakladatelství Grmmus z roku 2011. Děkuji především překladatelům Karlu Goldmannovi, Janu Sušerovi a Jarmile Fromkové za úžasný překlad. Žádám proto čtenáře našich stránek o zakoupení fyzické kopie této knihy, abychom podpořili všechny kdo na ní pracovali. <https://sok.bz/edice/o-praxi-a-rozporu>

I. BEZ BÁDÁNÍ NENÍ PRÁVA NA PROJEV

Pokud jste neprobádali problém, nemáte právo o něm hovořit. Že je to tvrdé? Ani v nejmenším. Když nemáte vhléd do problému, do jeho současnosti a minulosti, a neznáte jeho podstatu, pak cokoli o něm řeknete, bude nepochybně nesmysl. Ale tvrdit nesmysly není řešení problémů, jak každý ví, tak proč by mělo být nespravedlivé odebrat vám právo o něm mluvit? Několik soudruhů má neustále zavřené oči a mluví nesmysly, což je od komunisty obzvláště hanebné. Je možné, aby komunista zavíral oči před problémem a mluvil nesmysly?

To nebudete činit!

To nebudete činit!

Musíte bádát!

Nesmíte říkat nesmysly!

II. PROZKOUMAT PROBLÉM ZNAMENÁ VYŘEŠIT HO

Nemůžete vyřešit problém? Dobrá, začněte ho prozkoumávat, bádejte v jeho současnosti i minulosti! Jakmile ho důkladně probádáte, budete již vědět, jak ho vyřešit. Závěry vždy přicházejí po bádání, nikdy dřív. Pouze hlupák se mlátí klackem do hlavy, nebo s nějakou skupinou „hledají řešení“ nebo dokonce „vytvářejí myšlenku“, aniž by nejprve báдали. Musíme zdůraznit, že toto počínání nemůže vést k účinnému řešení nebo nápadu. Jinými slovy přijde jen na špatné řešení a špatné nápady.

Není málo soudruhů, kteří se zabývají inspekční činností — stejně jako partyzánů a kádrů, kteří jsou v úřadu noví a kteří mají v oblibě vydávat politická prohlášení ve chvíli, kdy se objeví na nějakém místě — a o které se lze opřít, kteří toto klouzání po povrchu bez hlubších znalostí kritizují a odsuzují. Takovéto čistě subjektivní nesmyslné řeči jsou vskutku odporné. Tito lidé nutně činí ve věcech zmatek, ztrácí důvěru mas a prokazují neschopnost řešit jakýkoli problém.

Celkem velký počet vedoucích pracovníků, poté co narazí na složité problémy, si jen povzdechne, aniž by byli schopni je řešit. Ztrácí trpělivost a žádají o přeložení, protože „nemají předpoklady k vykonávání své práce“ To jsou slova zbabělců. Zkrátka se postavte na své nohy, obejděte všechny sekce, které vám byly svěřeny a „ptejte se na všechno“¹, jako to dělal Konfucius. Tímto způsobem vyřešíte, pochopitelně v hranicích vašich schopností, všechny potíže. Přestože se může stát, že před odchodem ven máte prázdnou hlavu, až se vrátíte, bude obsahovat materiál nezbytný pro řešení problémů. Takto se řeší potíže. Musíte jít ven? Ne nutně. Můžete svolat informační schůzku s lidmi, kteří věci rozumí, abyste se od nich poučili a dostali se k jádru toho, co nazýváte obtížným

problémem, zjistili, jaký vlastně opravdu je, a došli tak k jednoduchému řešení vašeho obtížného problému.

Zkoumání může být přirovnáno k dlouhým měsícům těhotenství a řešení problému k porodu. Prozkoumat problém vskutku znamená ho vyřešit.

III. PROTI KNIHOMOLŮM

Cokoli je napsáno v knize, je pravda — takové smýšlení stále nacházíme u čínských zpátečnických rolníků. Jako by to nebylo dost zvláštní, v Komunistické straně také nacházíme lidi, kteří v diskusi říkají: „Ukaž mi, kde to je napsané v nějaké knize“ Když říkáme, že nařízení vyššího orgánu vedení je správné, není to proto, že přichází z „nadřazeného orgánu“, ale proto, že jeho obsah je v souladu s objektivními i subjektivními okolnostmi zápasu a splňuje jeho požadavky. Je naprosto špatné zaujímat formální postoje a slepě následovat nařízení směrnic bez toho, aby se o nich diskutovalo a aby byly podrobovány zkoušce nyní platných podmínek jen proto, že je nařídil vyšší orgán. Je to zlo konvenčnosti, kterým je vysvětleno, proč směr a taktika Strany nemají větší ohlas v masách. Když někdo plní nařízení vyššího orgánu slepě a bez odporu, není to proto, aby je vykonal, ale proto, že je to rafinovaný způsob, jak tento výnos znemožnit a sabotovat.

Studování společenských věd výhradně z knih je podobně extrémně nebezpečné a může vést až ke kontrarevoluci. Jasný důkaz tohoto tvrzení poskytuje skutečnost, že celé hromady čínských komunistů, kteří studovali společenské vědy výhradně z knih, se přidaly na stranu kontrarevoluce.

Tvrdíme-li, že marxismus je správný, není to proto, že Marx by byl „prorokem“, ale proto, že jeho teorie se v naší praxi a našem boji prokázaly jako pravdivé. V našem boji marxismus potřebujeme. Při přijetí jeho teorie nám na mysl vůbec nepřišlo chápat ji mysticky, jako „proroctví“. Mnozí, kteří četli marxistické knihy, se časem odvrátili od revoluce, ačkoliv nevzdělaní dělníci se marxismu chopili velmi pevně. Samozřejmě to neznamená, že bychom neměli studovat marxistickou literaturu, ale toto studium musí být spojeno se skutečnými podmínkami naší země. Potřebujeme knihy, ale nesmíme podléhat knihomolství, které nás odvádí od přítomné situace.

Jak se můžeme vyhnout knihomolství? Jedině zkoumáním současné situace.

IV. BEZ ZKOUMÁNÍ SOUČASNÉ SITUACE MŮŽEME SKLOUZNOUT K IDEALISTICKÉMU HODNOCENÍ TŘÍDNÍCH SIL A IDEALISTICKÉMU ZPŮSOBU PRÁCE, COŽ VEDE K OPORTUNISMU NEBO PUČISMU

Pochybujete o tomto závěru? Fakta vás donutí ho přijmout. Jen si zkuste zhodnotit politickou situaci nebo projít zápasem, aniž byste je zkoumali. Takové hodnocení či zápas jsou bezpředmětné a idealistické — je proto namístě položit si otázku, zda vedou nebo nevedou k oportunistu a pučistickým chybám. Určitě tomu tak bude. Není to způsobeno chybou v pečlivém plánování před samotným konáním, ale selháním ve studiu specifické společenské situace před samotným plánováním, jak se často stávalo partyzánským jednotkám Rudé armády. Důstojníci, jako je Li Kuej², nediskriminují své muže, když je trestají za prohřešky proti zákonu. V důsledku takového počínání mají pachatelé pocit, že s nimi bylo nespravedlivě zacházeno, vyvstanou kvůli tomu spory a vůdci ztrácí svou reputaci. Copak se toto často neděje v Rudé armádě?

Musíme se zbavit idealismu a bránit se všem oportunistickým a pučistickým chybám, abychom byli schopni uchvátit masu a porazit nepřítele. Jediná cesta jak odstranit idealismus je vyvíjet úsilí ve zkoumání aktuální situace.

V. CÍLEM SPOLEČENSKÉHO A EKONOMICKÉHO BĚDÁNÍ JE DOSÁHNOUT SPRÁVNÉHO HODNOCENÍ TŘÍDNÍCH SIL A FORMULOVAT SPRÁVNou TAKTIKU VEDENÍ BOJE

To je naše odpověď na otázku, proč musíme zkoumat společenské a ekonomické podmínky. Proto jsou předmětem našeho zkoumání všechny společenské třídy a nikoli jen útržky společenských jevů. Nedávno se začali soudruzi ze Čtvrté divize Rudé armády věnovat obecnému bádání³, ale mnoho z jejich postupů je naprosto špatných. Proto jsou výsledky jejich bádání triviální jako hokynářské účetnictví a připomínají podivné příběhy o hloupém vesničanovi, který přišel do města, respektive se svou přesností podobají pohledu na přelidněné město z dalekého vysokého kopce. Tento druh bádání má jen omezené využití a nelze ho použít k dosažení našich cílů. Naším hlavním cílem je poučit se o politické a ekonomické situaci nejrůznějších společenských tříd. Výstup našeho výzkumu by měl tvořit přehled současné situace každé třídy a vzestupy a pády jejího vývoje. Například při zkoumání složení rolnictva musíme znát nejen počet rolníků-vlastníků, rolníků-polovlastníků a rolníků-nájemců, kteří se liší podle toho, zda půdu vlastní nebo jsou v nájmu, ale musíme především vědět, kolik je bohatých, středních a chudých rolníků, kteří se mezi sebou liší příslušností k třídě nebo společenské vrstvě. Když zkoumáme složení obchodníků, nestačí znát objem každého obchodu, jako je ten s obilím, oblečením, bylinkami atd., ale musíme znát i počet drobných, středních obchodníků a velkoobchodníků. Nemůžeme zkoumat jen povahu každého obchodu, ale je třeba zkoumat také třídní vztahy obchodů. Měli bychom prozkoumávat vztahy nejen mezi různými obchody, ale také mezi různými třídami. Hlavním nástrojem při našem zkoumání musí být pitva rozdílných společenských tříd a konečným cílem pochopení jejich vzájemných vztahů, aby bylo možné posoudit třídní síly a určit, které třídy tvoří hlavní proud v revolučním boji. Musíme takto formulovat správnou taktiku boje, v němž budeme vědět, které třídy jsou našimi spojenci a které nikoli. To je náš jediný cíl.

Jaké společenské třídy vyžadují prozkoumání?

Jsou to:

průmyslový proletariát;

řemeslníci;

farmáři;

chudí rolníci;

městská chudina;

lumpenproletariát;

cechovní mistři;

drobní obchodníci;

střední rolnický stav;

bohatí rolníci;

statkáři;

obchodní buržoazie;

průmyslová buržoazie;

V našem zkoumání bychom se měli věnovat povaze všech těchto tříd nebo vrstev. Jen průmyslový proletariát a průmyslová buržoazie chybí v místech, kde vyvíjíme činnost a kde neustále narážíme na ostatní třídy. Naše taktika boje je taktickým zaujímáním vztahů vůči těmto třídám či vrstvám.

Jiným závažným nedostatkem v našem minulém zkoumání bylo nadměrné zdůrazňování venkova na úkor měst, takže mnoho soudruhů neznalo naši taktiku vůči městské chudíně a obchodní buržoazii. Rozšíření boje nám umožnilo sejít z hor na pláně⁴ Sestoupili jsme sice fyzicky, ale v myšlenkách jsme zůstali stále v horách. Musíme městům porozumět stejně jako vesnicím, jinak nebudeme schopni splnit potřeby revolučního boje.

VI. VÍTĚZSTVÍ ČÍNSKÉHO REVOLUČNÍHO ÚSILÍ ZÁVISÍ NA POROZUMĚNÍ ČÍNSKÝCH SOUDRUHŮ ČÍNSKÝM PODMÍNKÁM

Cílem naší snahy je dosáhnout socialismu skrze přechodnou fázi demokracie. Prvním krokem v tomto úsilí tedy je dokončit demokratickou revoluci získáním většiny dělnické třídy a vybuzením rolnických mas a městské chudiny, aby svrhly třídu statkářů, imperialismus a Kuomintangský režim. Dalším krokem je provést socialistickou revoluci, která bude následovat podle vývoje našeho zápasu. Uskutečnění tohoto velkého revolučního úkolu není snadné a bude zcela záležet na správné a pevné taktice strany proletariátu. Pokud její taktika boje bude špatná nebo nerozhodná a kolísavá, revoluce utrpí dočasnou porážku. Je třeba mít stále na paměti, že buržoazní strany také neustále diskutují o své taktice boje. Zvažují, jak mezi dělnickou třídou rozšířit reformismus, aby je odvedly od vedení Komunistickou stranou, a jak přilákat bohaté rolníky, aby umlčeli ty chudé, a jak zorganizovat mafiány, aby potlačili revoluční boj. V situaci, kdy se zostřuje třídní boj, kdy je veden stále v těsnější blízkosti, závisí proletariát a jeho vítězství na správné a pevné taktice boje jeho Komunistické strany. Správná a neochvějná taktika boje Komunistické strany nemůže být v žádném případě vytvořena několika lidmi sedícími někde v kanceláři, ale objeví se v průběhu masového boje, čili skrze praktickou zkušenost. Proto musíme vždy studovat společenské podmínky a vykonávat praktický výzkum. Ti soudruzi, kteří jsou nepružní, konzervativní, formalističtí a bezdůvodně optimističtí, si myslí, že současná taktika boje je dokonalá, že „Sborník dokumentů“⁵ šestého Národního kongresu Komunistické strany Číny garantuje věčné vítězství a že lze vítězit pouze lpěním na zavedených metodách. Tyto domněnky jsou ale naprosto špatné a nemají nic společného s myšlenkou, že komunisté by měli skrze boj vytvářel příznivé nové situace. Tyto myšlenky odpovídají čistě konzervativnímu směru. Dokud se ale plně nezdiskredituje, bude tento směr způsobovat velké škody na revolučním úsilí a zraňovat mnoho soudruhů. Pochopitelně existují soudruzi z Rudé armády, kteří se spokojují s tím, že věci jsou, jak jsou, kteří se nesnaží ničemu porozumět důkladně a jsou bezdůvodně optimističtí a rozšiřují klam, že „toto je proletářské“. Cpou se svými formuláři a celý den spí ve svých kancelářích, aniž by udělali jediný krok a vyšli na zkušenou mezi masy. Kdykoli otevrou svá ústa, je lidem z jejich otřepaných frází špatně. Abychom tyto soudruhy probudili, musíme zvýšit svůj hlas a zakřičet na ně:

Okamžitě se zbav svých konzervativních myšlenek!

Vyměň je pokrokovými a bojovými komunistickými idejemi!

Vydej se do boje!

Vydej se mezi masy a zabývej se skutečností!

VII. TECHNIKY ZKOUMÁNÍ

1. Pořádejte informační zasedání a zkoumání provádějte na základě diskusí

Toto je jediný způsob, jak zůstat blízko pravdě a jediný způsob, jak se dobrat závěrů. Je snadné udělat chybu, pokud nepořádáme informační zasedání, abychom na nich prováděli zkoumání diskusí, ale spoléháme na jednoho jedince a jeho zkušenosti. Není možné na takových schůzích dojít ke správným závěrům, kladete-li mimochodné otázky, namísto abyste pokládali otázky klíčové.

2. Jaký druh lidí by se měl informačních zasedání účastnit?

Mělo by se jednat o lidi dobře obeznámené se sociálními a hospodářskými podmínkami. Pokud jde o věk, jsou lepší starší lidé, neboť mají bohaté zkušenosti a nejenže ví, co se děje, ale rozumí i příčinám a následkům. Mladí lidé zocelení bojem mohou také být zapojeni, protože mají pokrokové nápady a ostrý zrak. Pokud jde o povolání, měli by to být dělníci, rolníci, obchodníci, intelektuálové a příležitostně i vojáci a někdy dokonce tuláci. Přirozeně, pokud se jedná o jakékoli téma, není nutné, aby byli přítomni ti, co s tématem nemají nic společného. Například není nutné, aby se dělníci, rolníci a studenti účastnili zkoumání obchodu.

3. Je lepší malé, nebo velké zasedání?

To záleží na schopnosti svolavatele vést schůzi. Jestliže je v tom dobrý, může svolat zasedání tuctu, nebo dokonce dvaceti a více lidí. Velká zasedání mají své výhody. Odpovědi účastníků jsou docela věrnou statistikou (například kolik procent z celkového počtu rolníků je chudých rolníků) a dovolují činit správné závěry (například zda je lepší rovné nebo odlišné rozdělení půdy). Samozřejmě, že s sebou přináší i nevýhody. Pokud nejste zkušený ve vedení schůze, bude pro vás obtížné udržet pořádek. Takže počet lidí účastnících se schůze závisí na schopnostech vedoucího schůze.

Přesto by nejmenší počet měl být tři lidé, neboť jinak bude získaná informace příliš omezená, než aby odpovídala skutečnosti.

4. Připravte si podrobný rozpis

Před schůzí byste si neměli zapomenout připravit podrobný rozpis, podle kterého budete klást otázky, aby na ně přítomní dávali odpovědi. Každý nejasný nebo pochybný bod by se měl prodiskutovat. Podrobný rozpis by měl obsahovat téma a k němu se vážící další otázky. Dejme tomu, že naším tématem je například obchod. Přidružené otázky se mohou týkat textilu, obilí, dalších nezbytností a bylinek; pod textilem se mohou probírat sukně, hrubé sukno a hedvábí a satén.

5. Osobní účast

Každý, kdo je zodpovědný za vedení — od starosty po předsedu vlády, od penzionovaného velitele po vrchního generála, od tajemníka stranické pobočky po generálního tajemníka —, se musí osobně podílet na zkoumání specifických společenských a ekonomických podmínek a nespoléhat jen na čtení zpráv. Čtení zpráv a zkoumání jsou dvě zcela odlišné věci.

6. Jít do hloubky

Každý, kdo ještě nikdy neprováděl žádné zkoumání, by měl provést jedno nebo dvě důkladná zkoumání s cílem získat ucelenou znalost konkrétního místa (například vesnice nebo města) nebo konkrétního problému (například problém obilí nebo měny). Tím, že bude konkrétní místo nebo problém zkoumat do hloubky, ulehčí si budoucí bádání nad jinými místy a problémy.

7. Dělejte si vlastní poznámky

Výzkumník by měl nejen předsedat informačním zasedáním a správně vést schůze, ale také by si měl dělat vlastní poznámky a záznamy o výsledcích. Není dobré, aby to za něj vykonávali jiní.

[1](#) Viz Confucian Analects, kniha III, „Pa Ji“: „Když Konfucius vstoupil do starověkého chrámu, vyptával se na všechno“

[2](#) Li Kuej byl hrdinou slavné čínské novely Šuej Chu Čuan (Hrdinové z bažin), která popisuje rolnickou válku vypuknuvší na území Severní dynastie Sung (960—1127). Byl to prostý muž, přímočarý a velmi loajální revolucionář, protože to byl rolník. Ale byl také krutý a netaktní.

[3](#) Soudruh Mao Ce-tung vždy kladl důraz na bádání s tím, že společenský výzkum mu připadal nejdůležitější a základní pro určení politické práce vůdce. Bádání se po propagaci soudruhem Mao Ce-tungem velmi rozšířilo ve Čtvrté divizi Rudé armády. Stanovil, že společenský výzkum by měl být běžnou pracovní činností a Politické oddělení Rudé armády připravilo detailní výzkumy zahrnující takové věci, jako je třídní boj, podmínky reakcionářů, ekonomický život lidu a množství země vlastněné každou jednou venkovskou třídou. Než se Rudá armáda kamkoli vydala, musela se nejprve seznámit s třídní situací v daném místě a pak zformulovat slogany, které odpovídaly potřebám mas.

[4](#) „Horami“ se myslí Činkangské hory a provincie Chu-nan; „pláněmi“ se myslí jižní Ťiang-si a západní Fu-t'ien. V lednu 1929 soudruh Mao Ce-tung vedl hlavní síly Čtvrté divize Rudé armády do Činkangských hor v jižním Ťiang-si a západním Fu-t'ien, aby tam vybudoval dvě velké revoluční základny.

[5](#) „Sborník dokumentů“ byl tvořen rezolucemi přijatými šestým Národním sjezdem Komunistické strany Číny v červenci 1928. Obsahoval politická rozhodnutí a rozhodnutí o otázkách rolnictva, pozemků, organizaci politické moci atd. Na počátku 1929 Výbor pro frontu Čtvrté divize Rudé armády publikoval tyto rezoluce v knize, aby je mohl snadněji distribuovat členům Strany v Rudé armádě a místním stranickým organizacím.